

Јабука није локални проблем

С правом се поставља питање да ли државна и јавна управа поседују капацитете за управљање мултиетничким друштвом

Горан Башић*

Осиромашење, конфликти, распад институционалног система, комплексне, а честе промене вредносног система условили су специфичну друштвену дезоријентацију која повремено изнедри облике друштвеног понашања за које се веровало да су превазиђени или који нису били својствени грађанима Србије. Последњи међу њима расизам који се ових дана испољава у банатском селу Јабука, указује на мноштво проблема на које држава и друштво морају брзо одговорити. У супротном, плашимо се да „случај Јабука“ неће бити изолован, ружан пример недостојног друштвеног понашања. Повод за нетрпеливост дела мештана Јабуке према комшијама Ромима је толико трагичан да му није била потребна додатна несрећа. Сукоб вршњака окончан је најгоре могуће – један од њих је убијен, други младић је убица. Међутим, ова трагедија није била повод за преиспитивање околности које су довеле до тога да се чарке малолетника све чешће окончавају суровим обрачунима и убиствима. Напротив, условила је нова насиља и најстрашнију замену теза – институционална индивидуална одговорност за учињено кривично дело замењена је уличним захтевима за колективном одговорношћу и позивима на линч недужних.

Најчешће питање које се ових дана поставља је одговорност надлежних државних и локалних органа у вези с протестима и њиховим током. Не умањујући значај овог питања, одговорност и евентуалне пропусте надлежних органа чини нам се да се овог пута суочавамо с појавом чија рушилачка снага превазилази поступање само једног државног органа. Штавише, утврђујући чињенице доћи ћемо до закључка који указује на то да није било битних пропуста државних органа: младић који је починио убиство је притворен, подигнута је оптужница и нема сумње да ће суд донети пресуду у складу са законом; протести грађана су се одвијали у специфичним околностима, пуним емоција које су биле објективна препрека полицији да поступи у складу са законом и онемогући одржавање скупа који није пријављен у складу са законом; најзад када је дошло до расистичких испада полиција је привела оне за које сматра да су одговорни, подигнута је приправност и предузете су мере које би требало да допринесу успостављању локалне безбедности (измештање полицијске станице у Јабуку, при-

купљање доказа и др.); тужилац је храбро поднео кривичну пријаву указујући на кривично дело изазивања расне, националне и верске мржње. Нема разлога да сумњамо у то да ће суд, у складу са законом и непристрасно донети пресуду утемељену на чињеницама и доказима.

Са становишта поступка може се приговорити у вези с тим да су неке радње и активности МУП-а и локалне самоуправе могле да буду брже и да је комуникација међу њима требало да буде јаснија, али чак и да је то било професионалније обављено проблем с којим смо се сви суочили не би био отклоњен. Наиме, испољени расизам није стање локалне свести и неконтролисаних емоција већ друштвена појава која се спорадично али константно јавља у различитим облицима, у различитим деловима Србије.

Сузбијање узрока расизма и шовинизма и спречавање њиховог испољавања није у надлежности локалне полицијске управе или локалне самоуправе већ ствар општег односа државе према сложеним проблемима вишеетничког и вишеверског друштва. С правом можемо поставити питање да ли државна и јавна управа поседују капацитете за управљање мултиетничким друштвом. Уставна решења, заснована на међународним стандардима заштите људских и мањинских права, примењена у безидејном и хаотичном систему законских и подзаконских мера уређења положаја грађана припадника националних мањина, условљава нову друштвену дезоријентацију која једнако погађа већину и мањине. Отуда, упркос уставним решењима, законима, уредбама, институцијама, систему мањинских самоуправа и признавању колективних права и мера позитивне дискриминације, деловању многобројних невладиних организација, независним медијима, најзад и успостављању независних државних и покрајинских органа задужених за заштиту људских и мањинских права, етничка дистанца се не смањује.

Отуда је „случај Јабука“ повод за преиспитивање актуелног културног и образовног система, медија и других великих система који би требало да воде рачуна о друштвеној стабилности, интеграцији свих и успостављању поверења како међу грађанима, тако и у институције. Уколико се пренебрегне потреба за расправом о идентификовању и јасном означавању проблема који код грађана буде реакције и осећања шовинизма и расизма, а друштвена трагедија у Јабуци се сведе на локални проблем, плашимо се да овај случај неће бити последњи, као што није био ни први у нашем друштвеном животу.

*Заменик заштитиошника грађана Републике Србије, професор на Факултету за јавно политичке ситуације у Новом Саду

Новица Коцић